

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת בשלח תשע"ה לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון א"ז

להם לישראל מן פעם אחת בשנה. אמר להם אמשול לכם משל למה הדבר דומה, למלך בשר ודם שהיה לו בן וקבע עליו פרנסתו פעם אחת בשנה, ולא היה מקביל פני אביו אלא פעם אחת בשנה, עמד וקבע לו פרנסתו בכל יום ויום, לא ראוי לאותו בן שיקביל פני אביו בכל יום ויום. ואף כך ישראל מי שיש לו ד' וה' בנים היה דואג ואומר שמא למחר אין המן יורד, ונמצא בניהם ובנותיהם מתים ברעב, ונמצאו כל ישראל מכוונים את לבם לאביהם שבשמים ע"כ.

ומעתה אם לא היה איסור להותיר מיום לחבירו, עדיין לא היו נכנעים כראוי ולבקש רחמים על מזונותיהם, כי עדיין יש להם פת בסלם. על כן כדי לחזק אמונתם בה', ויצטרכו לבקש רחמים על מזונותיהם, צוה עליהם איש אל יותר ממנו עד בוקר, ובכל לילה היה כל בתי ישראל ריק גם ממשוהו אוכל, ויתפללו יום יום שתרד המן גם למחר.

והנה כאשר יצאו ממצרים נאמר דבר אל בני ישראל וישבו ויחננו לפני פי החירות וגו' (יד-ב). ופירש רש"י להגיד שבחן של ישראל ששמעו לקול משה, ולא אמרו היאך נתקרב אל רודפינו, אנו צריכין לברוח, אלא אמרו, אין לנו אלא דברי בן עמרם ע"כ. וכתוב בתפארת שלמה לכאורה למה לא אמרו 'אלא דברי משה', מה זה שהזכירו בשם אביו בן עמרם. אמנם כתיב (שמות יד-לא) ויאמינו בה' ובמשה עבדו, וכן אמרו ז"ל (מכילתא בשלח יד-טו) כדאי הם וזכות אבותיהם והאמונה שהאמינו בי ויצאו לקרוע להם הים. דהנה ידוע שבזכות האמונה נגאלו ממצרים, ובפרט בים הוצרכו להתחזק יותר באמונה גדולה עד מאד. והנה במ"ח דברים שהתורה נקנית בהם נאמר (אבות ו-ו) באמונת חכמים. ושורש אמונת חכמים להאמין בדבריהם של צדיקי הדור אשר רוח ה' נוססה בהם, וכל הענין שיאמרו ויעצוהו, אף בדבר הרשות, ואף שהוא נגד השכל הפשוט, ואף כי יאמר שאינו מפי ה' כמו הנביא. כי בזה חכם עדיף מנביא. כי הנביא אשר ידבר דבר בשם ה', כה אמר ה', אינו שייך האמונה בו זולת בדבר ה' אשר דבר, ויאמינו בקול ה' על ידי נביאו. אבל אמונת חכמים היא האמונה בדברי

ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים וגו', למען אנסנו הילך בתורתך אם לא (טו-ד). וברש"י למען אנסנו, אם ישמרו מצות התלויות בו, שלא יותירו ממנו, ולא יצא בשבת ללקוט ע"כ. ונראה בטעמא שקורא ירידת המן הנני 'ממטיר'. כי תורתנו הקדושה יש בה רמ"ח מצות עשין ושס"ה לא תעשה, אשר על זה נצטוינו לא תוסיפו וגו' ולא תגרעו ממנו (דברים ד-ב). אמנם בהיותם במדבר נצטוו על המן בלא תעשה של אל יותר ממנו עד בוקר, וגם במצות עשה שבו איש תחתיו, שלא ילקטו המן בשבת. ואם כן היה להם אז רמ"ט עשין, ולכן אמר הנני 'ממטיר' לכם לחם, שעל ידי המן יהיה להם רמ"ט עשין.

*

ויאמר הכתוב, ויאמר משה אליהם איש אל יותר ממנו עד בוקר, ולא שמעו אל משה ויותירו אנשים ממנו עד בוקר, וירם תולעים ויבאש, ויקצף עליהם משה (טז-טז). ובמדרש (שמו"ר כה-ז) זה דתן ואבירים ע"ש. ויש להבין למה לא מצינו שעברו על פי ה' רק בזה ולא בשאר דברים. וגם להבין למה התליע המן, שהרי זה היה בדרך נס, כי לחם מן השמים לא מתליע (רמב"ן כאן), ודי היה במה שהבאיש, ולא עביד קוב"ה ניסא למגנא.

ונראה דאיתא באור החיים הק', שאולי מצוה זו משה מעצמו דן אותה, להיות שראה כי ה' נותן להם דבר יום ביומו, זה יגיד כי אין יום אחד מכין לחבירו, והבין דבר מתוך דבר, ואסר להם. ולזה אמר הכתוב ולא שמעו אל משה, וקשה לא היה צריך לומר אלא ויותירו וגו', ואני יודע שלא שמעו. עוד למה לא הספיק לומר ולא שמעו ויותירו, ואני יודע כי לא שמעו למשמיע. ולדברינו יבא על נכון פירוש, ולא שמעו למשה שנתחכם ואסר להם מדעתו ע"כ. ומעתה כיון שלא היתה זאת מצות ה', אלא מצות חכמים מדעתו של משה, על כן דתן ואבירים לא הכניעו עצמם למשה, והותירו ממנו עד בוקר.

ויש לומר בטעם הדבר שצוה עליהם משה כן, שהענין הוא על פי מה שאמרו חז"ל (יומא עו.) שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחאי מפני מה לא היה יורד

עולם קטן, וכל מה שברא הקב"ה בעולמו מצינו דוגמתו באדם. והנה מצינו תולעת משי שאורג בפיו חוטי משי, וממנו יארגו בגדי כבוד היותר יקרים ומתלבשים בו מלכי ארץ, ואי אפשר בשום תחבולה לעשות כמתכונת התולעת הזו. ומבואר בספר חרדים דלכן נקראו ישראל תולעת כדכתיב (ישעיה מא-יד) אל תראי תולעת יעקב, דמה התולעת הזו אורג בגדי כבוד למלכים כמו כן ישראל אורגים בגדי כבוד למלך הכבוד ית"ש, מזה ניכר כמה גדול כח הפה.

והנה יעקב אבינו הבין דבין בניו מתנוצץ שנאת חנם, וזה אי אפשר כי אם על ידי לשון הרע ורכילות, מיהא אין אדם סופנם כיון דאינו אלא דיבור בעלמא, לכן עשה לו כתונת פסים לרמוז להם כמה גדול כח הפה מתולעת הזו כל שכן מאדם מבחר היצורים. והנה אמרו חז"ל (אבות א יז) כל ימי גדלתי בין החכמים ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה ואמרי אינשי מילי בסלע ושתיקה בתרין (מגילה יד), נמצא דהשתיקה הוא בתרי סלעים. וכיון שיעקב אבינו כוון במה שעשה לו ליוסף כתונת פסים לעוררם על השתיקה מדיבורי לשון הרע, נמצא שהיה משקלו כמו שני סלעים, ומכל מקום לא הועיל כלום. והיינו דאמרי רז"ל לעולם אל ישנה אדם וכו', אף על גב דיעקב נתן ליוסף משקל שני סלעים דייקא כהנ"ל מכל מקום נתקנאו בו אחיו ע"כ.

על כל פנים מהתולע נוכל ללמוד גודל כח החשיבות של דיבור, שנארג מהן בגדי כבוד למלכים. ומכל שכן שדיבור של ישראל בתפלה ותחנונים עושה רושם עז למעלה. ועל זה כוון משה איש אל יותר ממנו עד בוקר, כדי לעוררם על חשיבות התפלה ובקשה יום יום על מזונם. וכיון שהם לא שמעו אל משה, שאין צורך למנוע מלהותיר, כי לא החשיבו גודל כח התפלה שמבקשים רחמים על המזונות, על כן הרים תולעים, להתלמד מזה כי ישראל הם קרויין תולעת יעקב, שלומדים מהתולעת גודל כח התפלה והדיבור של הפה.

*

וזהו הענין שמצינו אחר חטא אדם הראשון שנגזר על האדם, בזעת אפיק תאכל לחם עד שובך אל האדמה וגו' (בראשית ד-ט), שאין זה רק לעונש להתייסר על החטא. אלא בהיות כי האלקים עשה את האדם ישר, וקודם החטא היה האדם דבוק לה', ומכיר שהכל הוא שלו, ויש בעלים להבירה. וכל זה נתקלקל בחטא עץ הדעת, שנתערב טוב ברע, בחפצם ורצונם להיות גם הם כאלקים יודעי טוב ורע. ועל כן לצורך תיקונו של האדם שלא ידחה נפשו בכחו ועוצם ידו עושה חיל, סידר ה' שמונותיו של אדם קשים הם, הן לעניים שמתייגעים ללחמם, וגם עשירי העם הם מסובבים תמיד בדאגות של הפסד מסחרם ושמירתם יום יום, אשר תמיד מתרמי להם בעיות שונות בנכסיהם. וכל זה כדי שעל ידי זה יהיו תמיד עיניהם נשואות לה', לבקש יום יום על הצלחתם, ובזה יהיו דבוקים לה' תמיד.

ולכן אמרו קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף (פסחים ק"ח), כי בעמדם ישראל על הים, הסיבם ה'

החכם עצמו, אף שהוא נגד השכל ולא מפי ה', אף על פי כן נהנין ממנו עצה ותושיה, וכאשר יגזר אומר כן יקום בכל דבריו גם בדברי עולם הזה, ועצות אנשים בעולם הזה במשא ומתן וכיוצא וכו'. על כן כאשר הוצרכו בני ישראל לעבור כו' לזכות לגאולה על ידי דרכי האמונה, נתן הש"י להם על ידי משה הנסיון שלא על דרך השכל הישר, ויצוים משה רבינו ע"ה וישובו ויחננו וגו', אשר לכאורה נראה דבר זה זר בעיניהם. כי איך נתקרב אל רודפינו. אף על פי כן נתחזקו ישראל באמונתם ואמרו אין לנו אלא דברי בן עמרם. רצה לומר דברי בן עמרם, אף על פי שאינו משה רבן של כל הנביאים, ואף אם יאמר דבר זה מלבו ולא על פי נבואה, נשמע לו ע"כ.

ובשפת אמת (תרלה) הוסיף עוד, דנראה כי השם יתברך רצה שיאמינו בני ישראל למשה רבינו ע"ה לחזור לאחוריהם, ולא הראה להם על ידי הענן, אלא הענן עמד על מקומו, רק האמינו למשה רבינו ע"ה, כמו שכתב רש"י שם, להגיד שבחן ששמעו לקול משה, ולא אמרו האיך נתקרב אל רודפנו, אנו צריכין לברוח, אלא אמרו, אין לנו אלא דברי בן עמרם. ולכן הרהרו אחר כך אותן שאמרו 'המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר' (יד-יא), שסברו שמשה רבינו ע"ה אמר כן מדעתו ע"ש. ובלקוטי יהודה (שם דף פח) כתוב, שהאמרי אמת זצ"ל פירש בזה סיום הכתוב, ואמר פרעה לבני ישראל נבוכים הם בארץ, שפרעה ראה שהענן עומד ובני ישראל הולכים בחזרה, ואמר בודאי יש ערוביאי אצלם, נבוכים הם וגו'. והוסיף, שמכאן משמע שאם מלאך אומר כך, ורבי אומר כך, צריך לשמוע לדברי הרבי ע"כ.

ומשם למדו ישראל איך יש להכניע דעתם לחכמי ישראל, כי דבר זה גרמה להם נס של קריעת ים סוף, ששונאיהם נטבעו בים, כי על ידי זה אמרו נבוכים הם בארץ סגר עליהם המדבר, ונתחזק לבבו לרדוף אחריהם. אמנם דתן ואבירם שלא יצאו יחד עם ישראל ממצרים, אלא באו יחד עם המצריים אל הים (תרגום יונתן יד-ג). אם כן הם לא ראו גודל כח אמונת חכמים, על כן הם דייקא הותירו מהמן, ולא נכנעו לקבל דברי משה, ואין מן הצורך להזהר שלא להשאיר מאומה מן המן.

*

ובזה נבוא להבין הטעם שהמן הרים תולעים, דהנה בערוגת הבשם (פ' שמות בדרוש לשובבי"ם) כתב לבאר הא דאמרו חז"ל (שבת יז) לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים, שבשביל משקל ב' סלעים מילת שנתן יעקב אבינו ע"ה ליוסף יותר על אחיו, נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים. והוא תמוה מי שקל הכתונת הזו במשקל, שידע שהיה בו משקל ב' סלעים דוקא. והמהרש"א הוסיף להקשות דכתונת דרך להיות בו יותר ממשקל ב' סלעים. ותו יש לדקדק מהיכי תיתי לא עלה כזאת על דעתו של יעקב אבינו ע"ה שיתקנאו בו אחיו. גם מאי הוא דאמר לעולם לאתויי מאי. אבל נראה דהנה האדם חושב דהדיבור בעלמא לאו כלום הוא. אבל האמת דכמו שבכל מעשה המצות הוא עושה על ידו בגדי כבוד לעולם הבא, כדכתיב (זכריה ג-ד) והלבש אותו מחלצות, כמו כן בדיבורי קדושה. וענינו דהאדם נקרא

ונראה דהנה בגמרא (קידושין לח.) דקדקו על סתירת הכתובים, אי אפשר לומר עד בואם אל ארץ נושבת [מעבר הירדן ואילך, שהיא חשובה מארץ סיחון ועוג, כדאשכחן במשה שהיה מתאוה ליכנס לה וקרי לה טובה] שכבר נאמר אל קצה ארץ כנען [בערבות מואב, ששם מת משה, שהיא ארץ האמורי ועל שפת הירדן שהוא קצה כניסת ארץ כנען], ואי אפשר לומר אל קצה ארץ כנען, שהרי כבר נאמר עד בואם אל ארץ נושבת. הא כיצד, בשבעה באדר מת משה ופסק מן מלירד, והיו מסתפקין ממן שבכליהם עד ששה עשר בניסן. תניא אידך, וכי ארבעים שנה אכלו, והלא ארבעים שנה חסר שלשים יום אכלו [שנסתפקו מעוגות שהוציאו ממצרים, דכתיב (שמות טו-א) ויסעו מאילים ויבאו כל עדת בני ישראל אל מדבר סין אשר בין אילים ובין סיני, בחמשה עשר יום לחדש השני. וכתיב בתריה הנני ממטיר לכם לחם, אלמא בששה עשר באייר המן התחיל לירד], אלא לומר לך עוגות שהוציאו ממצרים טעמו בהם טעם מן ע"כ. ומבואר מזה כי אחר אכילתם במצרים מתבואת הארץ, היה הפסק שלשים יום עד ירידת המן לחם מן השמים, ואז אכלו העוגות שהיה בהם טעם מן. ושוב אחר שפסקה ירידת המן היה הפסק עד שאכלו תבואת הארץ, במה שאכלו ממן שבכליהם.

וכתוב בשם משמואל (פ' שלח תרע"ט עמוד רמג) בביאור הדברים, שנראה שהיה ענין ממוצע בין מאכלם שבמצרים לבין אכילת המן, וכן בין אכילת המן למאכלם מלחם הארץ. והיינו כי ידוע ששינוי פתאומי לא יסבלהו הטבע [עיין כתובות קי:], והיושב בבית אפל כשיצא לאור השמש תכהינה עיניו מראות, וכן להיפוך, וכמו בגשמיות כן ברוחניות. ועל כן כשהיו אז מורגלים במאכלי מצרים נשפעים על ידי שר הארץ, לא יתכן להם להעתיקם ממאכל זה למאכל המן לחם שמלאכי השרת אוכלין וכל מציאותו ענין נסיי. וכמו כן אחר שפסק המן מלירד, לא יתכן להעתיק ממאכל מן למאכל לחם מן הארץ הגשמי. ועל כן נסדר הסדר שיהיה ביניהם מזון ממוצע, עוגות שהוציאו ממצרים ניתן בהם טעם מן, וכשפסק המן נסתפקו ממן שבכליהם, שבדואי לא היה כל כך משובח כמו ביום שירד ע"כ.

אמנם יש לומר בזה עוד, והוא על פי מה שכתוב בתורת משה (פ' ואתחנן כז.) כי משה רבינו הגם שעלה לשמים על ארבעים יום, והרגיש שם קדושה יתירה, מכל מקום בהגיעו לגבול ארץ ישראל בעבר הירדן, הרגיש אור נפלא וקדושה עצומה מה שלא הרגיש אפילו בשמים, כי קרקע ארץ ישראל קדושתה עצומה יותר משמים שעל חוץ לארץ ע"ש. ולפי זה יתכן, כי הן אמת שקדושת המן עצומה מאד, הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, אך זהו משמים שעל חוץ לארץ במדבר, אבל בכניסת הארץ יזכו לאכול מפרי הארץ שקדושתה עצומה, עוד יותר ממה שאכלו עתה לחם מן השמים של חוץ לארץ.

ולא עוד אלא שהכתוב אומר, כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם, ושבתה הארץ שבת לה' וגו' (ויקרא כה-יב). ולכאורה שביתת הארץ בשמיטה היא רק אחר

מכל הצדדים, עד שהרימו ידיהם שאין בכחם לעשות שום דבר, אלא לצעוק אל ה' שיעזור ויושיע להם, ואז בא הישועה. וזהו שבאו להסביר למה קשין מזונותיו של אדם, ולא ניתן להאדם בנוחיות כמו שזן ומפרנס מקרני ראמים עד בצי כנים. ועל זה בא התשובה, שזהו דומה לקריעת ים סוף, שתכליתו היתה מתחלה להעמידם במקום צר שיצעקו לה', ואז יושיעם, וכן היא בפרנסתו של אדם. אך החכם הרואה את הנולד, ומכיר שכל הקישויים הם רק לקרבו על ידי זה לקונו, הוא מקדים הרפואה להמכה, ועומד ומתפלל עוד קודם שיגיע לו איזה רע, ולדבק עצמו לקונו, כי מידך הכל, ותולה עיניו רק למרום.

*

ואמר הכתוב שוב, ויהי ביום הששי לקטו לחם משנה וגו', הוא אשר דבר ה' שבתן שבת קודש לה' וגו', ואת כל העודף הניחו לכם למשמרת עד הבקר, וניחו אותו עד הבקר כאשר צוה משה, ולא הבאיש ורמה לא היתה בו (טו-כב). והיא פליאה שהוצרך הכתוב להשמיענו, שמה שהותירו על שבת לא הבאיש, וכי היה הוה אמינא שה' עביד ניסא למגנא, להוריד להם מן על שבת, ובסופו ימצאו שהבאיש וירם תולעים.

ונראה דהנה בספר מכתבי תורה (סימן קמו) הביא מהגה"ק בעל שפת אמת זי"ע, שנסתפק במן שירד בערב שבת קודש לצורך שבת, אי היה מותר להותיר ממנו אחר שבת. דיש לומר כיון דסוף סוף מותר להותיר ממנו מעט עד בוקר של שבת, תו אין לאסור להותיר ממנו גם להלאה, דהואיל ואשתרי אשתרי ע"ש. ובארץ צבי (ח"ב בחידושי מסכת ביצה אות ט') כתב להוכיח דשרי, מהא דאמרינן (קידושין לח.) דבז' אדר פסק המן, אך נסתפקו ממן שבכליהם עד ממחרת הפסח. וקשה איך הותירו ממנו, הא איכא לאו דאיש אל יותר ממנו. ועל כרחק כיון דמשה רבינו מת בשבת ז' אדר (טור או"ח סימן רצב), ואז היה להם המן שירד בערב שבת, ולא היה בו איסור להותיר ע"ש.

ומעתה אתי שפיר, דבודאי מה שהותירו מערב שבת על שבת אין צריכין להשמיענו שלא הבאיש ורמה לא היתה בו, דזהו מילתא דפשיטא. אלא הכתוב הודיע לנו מעלת המן של יום השבת, שמן זה לא הבאיש לעולם, דבהיות שהותר להם להותיר ממנו גם אחר שבת, היה בהמן קיום נצחי, לחם מן השמים, ולעולמי עד לא הבאיש ורמה לא היה בו. כי רק אם הותירו באיסור, ונעשה בו עבירה, החטא גורם שהבאיש וירם תולעים, אבל לא במן של שבת שהותירו בהיתר.

*

והפרשה מסיימת, ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה עד בואם אל ארץ נושבת, את המן אכלו עד בואם אל קצה ארץ כנען (טו-לה). ויש להבין למה קורא כאן הכתוב ארץ ישראל בתואר ארץ נושבת, שלא מצינו כן בשאר מקום. וגם לבאר טעם הכתוב שהנגינה היא מונח רביעי.

שבע שנים ולא בביאת הארץ. וכתוב בתורת משה (שם קב:) כי בכניסת ישראל לארצם, הארץ עצמה תשבות ולא תוציא צמחה וכחה, כי ה' יתן משפע השמים, כמו המן שירד מן השמים ככה יהיה מן הארץ. אך מכל מקום שש שנים תזרע ותזמור, ויהיוצא מן הארץ תהיה משמים ממעל. ובשנה השביעית שבת שבתון, בכפל יהיה שבת לארץ, כי שש שנים היה שבת שלא נתנה כחה אבל על כל פנים זריעה וזמירה לא נשבת, ובשעה השביעית גם מזה תשבות, ויהיה שבת שבתון ע"ש.

ואם כן ישראל בכניסתם לארץ ישראל זכו, שהמן שהמטיר מן השמים ירדה כעת בתבואת הארץ, וממנה צמחה פירות הארץ. ואם כן תבואת הארץ עדיפא בקדושתה מהמן גופיה, חדא, שגם בתוכה יש ירידת השפע מהמן, ולא עוד אלא שיש בה גם קדושת ארץ ישראל שעדיפא מהשמים של המדבר שמשם ירדה המן. - וכיון שצריכין ממוצע בין סוג אכילה לאחרת, על כן לגודל מעלת קדושת תבואת הארץ, לא יכלו לאכלה תיכף אחר אכילת ירידת המן, והוצרכו לממוצע לאכול ממון שבכליהם, אשר מן זה היה עולה במעלתה מהמן שאכלו ארבעים שנה, וכמו שיתבאר.

הכתוב אומר, ויהי ביום הששי לקטו לחם משנה שני העומר לאחד, ויבואו כל נשיאי העדה ויגידו למשה, ויאמר אליהם הוא אשר דבר ה' שבתון שבת קודש לה' מחר, את אשר תאפו אפו וגו' (טו-כב). וברש"י לקטו לחם משנה, כשמדדו את לקיטתם באהליהם מצאו כפלים שני העומר לאחד. ומדרש אגדה לחם משונה, אותו היום נשתנה לשבח בריחו וטעמו (מכילתא) [שאם להגיד ששנים היו והלא כתיב שני העומר לאחד, אלא משונה בטעם וריח] ע"כ. והיינו שאתרמי להם בהמן של ערב שבת שני נסים. חדא, שהם לקטו רק עומר אחד ומצאו כפלים. שנית, שנשתנה ריחו וטעמו לטובה.

ועל זה אמר להם משה סיבת הדבר, הוא אשר דבר ה' שבתון שבת קודש, ולכן ירד כפליים, כי ביום השביעי שבת לא יהיה בו. וזהו גם הסיבה שמשונה בטעמו, כדאיתא בגמרא (שבת ק"ט). אמר לו קיסר לרבי יהושע בן חנניא, מפני מה תבשיל של שבת ריחו נודף. אמר לו תבלין אחד יש לנו ושבת שמו שאנו מטילין לתוכו וריחו נודף. אמר לו תן לנו הימנו. אמר לו כל המשמר את השבת מועיל לו ושאינו משמר את השבת אינו מועיל לו ע"כ. ולפי זה המן שירדה בערב שבת היתה באיכות מעולה הרבה בטעם וריח יותר מהמן שירדה בחול. וגם היה בה ברכה יתירה אצל כל ישראל, שהרי צוה ה' לקטו ממנו איש לפי אכלו 'עומר לגלגולת' (טו-טז), לא חילק הכתוב בין ערב שבת לשאר הימים, ולא לקטו ערב שבת כפליים, והוא כדי שיראו כל ישראל הברכה המצויה בשבת, שהעומר שלקטו מתרבה בכפליים אצל כל אחד ואחד.

והנה המן האחרונה ירדה ביום ערב שבת קודש, שאז מת משה ופסקה המן. ואם כן במן זה היה בה מעלה שהברכה היתה מצויה בה שתתרבה יותר. ועל כן יכלו לאכול ממנה מזו אדר עד מחרת הפסח. ולא עוד אלא שמן זו שירדה על שבת היתה משונה בטעמה וריחה, ואכלו יותר מחודש ימים בכל יום משירי שבת קודש שריחה נודף. שזה מורה כי מעלת המן הזאת היתה מעולה יותר משאר המן, כי טעם וריח הפירות באה מעוצם קדושתה, וכמאמרם (סוטה מח.) מיום שחרב בית המקדש ניטל טעם הפירות. רבי שמעון בן אלעזר אומר הטהרה נטלה את הריח ע"ש. ולכן כדי שיתרגלו נפשם לאכול קדושת פרי הארץ, אכלו קודם זה ממון שבכליהם, שזה היה שירי מן של שבת, שמשונה בקדושתה יותר משאר מן, וזה היה להם הממוצע בין המן לפרי הארץ.

והנה הפסוק כאן הודיע לנו, את המן אכלו עד בואם אל קצה ארץ כנען, וברש"י בתחלת הגבול קודם שעברו את הירדן, והוא ערבות מואב, שאז פסק המן מלירד. ושוב אומר ובני ישראל אכלו את המן עד בואם אל ארץ נושבת, לאחר שעברו את הירדן, היינו שנסתפקו מהמן שבכליהם, שלקטו בערב שבת האחרונה. וקאמר קרא טעמא למה אכלו בסופו חודש ימים מסוג המן המעולה ביותר, שמשונה בטעמה וריחה. ועל זה אמר שזהו מטעם כי הם באים כעת אל ארץ 'נושבת', שהארץ שובתת שבת לה', והשפעת המן שירדה לחם מן השמים עולה להם כעת מן הארץ. ואם כן יש בתבואת הארץ קדושה יתירה, קדושת המן וגם קדושת הארץ, על כן הוצרכו לממוצע לאכול ביניהם סוג המן היותר נעלה, מהמן שירדה על שבת שמשונה במעלתה משאר מן.

*

ויש לומר דזהו הרמז בהנגינה, ובני ישראל אכלו את המן וגו', מונח רביעי. והכוונה שאכילת המן בימים הללו היה הסוג הרביעי ממאכליהם. שמתחלה אכלו תבואת ארץ מצרים, טומאת חוץ לארץ. ושוב נתעלו לאכול חודש ימים משיירי מצה שיש בה קדושה שטעמו בה טעם מן. ושוב נתעלו עוד יותר להמטיר להם לחם מן השמים. וכעת נתעלו עוד יותר לאכול מן של שבת כל הימים עד בואם אל ארץ נושבת.

גם נרמז בזה כי במן הזה היה מונח בה ארבעה נסים. חדא, ירידת לחם מן השמים. שנית, שלקטו ממנו עומר ונכפל לשנים בביתם. שלישי, שהיה מן כמו בשאר הימים אלא שנשתנה בטעמה וריחה. רביעית, כי באה בה הברכה להיות ניתוסף והולך יום יום, שיוכלו להסתפק מהמן שבכליהם עד כניסת הארץ.

הגליון הזה נתנדב על ידי

מוה"ר ר' אברהם גאלדבערגער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בנו לעול התורה והמצות	מוה"ר ר' צבי אלימלך שפארן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בנו לעול התורה והמצות	מוה"ר ר' ישראל אורי פריעדמאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בארוסי בתו למול טוב	מוה"ר ר' משה לעפקאוויטש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למול טוב
---	---	--	--